

مسائل جنسی نوجوانان کم توان ذهنی از دیدگاه معلمان و والدین

سیده شهره شاهنگیان^{۱*}، لیلی عباسی^۱، عباسعلی حسین خانزاده^۲

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه الزهرا Shohre.shahangian@yahoo.com

عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان^۲

چکیده

بر اساس شیوع بالای اختلالات رفتاری و رفتارهای ناسازگارانه در کودکان کم توان ذهنی، واری عواملی که می‌توانند در جهت ارتقاء این مهارت‌ها تاثیرگذار باشند، دارای ارزش و اهمیت است. بدین خاطر و با توجه به یافته‌های پژوهشی، از آنجا که مسائل و مشکلات جنسی به عنوان متغیر تأثیر گذار مطرح شده‌اند، پژوهش حاضر نیز در این جهت شکل گرفته است. هدف کلی پژوهش حاضر عبارت از بررسی مسائل و مشکلات جنسی در افراد کم توان ذهنی از دیدگاه معلمان و والدین می باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، والدین و معلمان دانش آموزان کم توان ذهنی (دختر و پسر) مقطع راهنمایی (سال اول تا سال سوم) تحت پوشش آموزش و پرورش استثنایی شهر رشت در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ را شامل می‌شود. نمونه پژوهش حاضر عبارت از ۷۵ نفر والدین دانش آموزان کم توان ذهنی و ۷۵ نفر از معلمان این دانش آموزان که از طریق نمونه گیری در دسترس انتخاب شده اند. برای اندازه گیری مسائل و مشکلات جنسی افراد کم توان ذهنی از پرسشنامه نگرش نسبت به جنسیت کاسکلی و گلیمور (۲۰۰۴) استفاده شده است. بین دیدگاه والدین و معلمان دانش آموزان دختر و پسر در مورد مسائل جنسی افراد کم توان هوشی تفاوت معناداری وجود ندارد.

کلید واژه‌ها: نوجوانان کم توان ذهنی؛ مشکلات جنسی؛ دیدگاه والدین و معلمان

مقدمه

بر اساس شیوع بالای اختلالات رفتاری و رفتارهای ناسازگارانه در کودکان کم توان ذهنی، واری عواملی که می‌توانند در جهت ارتقاء این مهارت‌ها تاثیرگذار باشند، دارای ارزش و اهمیت است. اجتماعی شدن و درونی شدن هنجارهای جمعی از طریق تربیت بدنی و روانی به آسانی برای این کودکان صورت می‌پذیرد و برای آمادگی جهت حضور و فعالیت در اجتماع، همه‌ی ابعاد وجود او از طریق روشی لطیف، شاداب و هنرمندانه، تربیت را پذیرا می‌شود. بدین خاطر و با توجه به یافته‌های پژوهشی، از آنجا که مسائل و مشکلات جنسی به عنوان متغیر تأثیر گذار مطرح شده‌اند، پژوهش حاضر نیز در این جهت شکل گرفته است. این پژوهش از جهت دیگر و با توجه به شرایط فرهنگی و بومی در ایران، می‌تواند یاری‌گر متخصصان علوم رفتاری و تربیتی، والدین، مربیان و سایر افراد در جهت پیشگیری یا شناخت دقیق‌تر متغیرهای مرتبط باشد و بدین سان در وجه کاربردی نیز یاری‌گر متخصصان خواهد بود. در پژوهشی کاسلیکی و همکارانش (۲۰۰۴) در بررسی تحت عنوان مسائل جنسی نوجوانان عقب مانده و نقش حمایت کننده های والدین، کارکنان و الگوهای اجتماعی که بر روی والدین افراد عقب مانده (N=۴۳)، مسولان اجتماعی (N=۶۳) و سایر نمونه های اجتماعی (N=۶۳) انجام دادند و دیدگاه آنان را در مورد احساس جنسی، تعلیم مسائل جنسی، روابط بین فردی، ازدواج و وظایف والدینی با استفاده از پرسشنامه نگرش نسبت به مسائل جنسی مورد سنجش قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که بین مسولان اجتماعی، والدین و سایر گروههای اجتماعی در مورد احساس جنسی، تعلیم مسائل جنسی، روابط بین فردی، ازدواج تفاوت معناداری وجود دارد. اما در مورد وظایف والدینی نسبت به سایر مسائل تفاوت معنادار نبود و هر سه گروه نقش والدین را در مورد مسائل جنسی افراد عقب مانده ذهنی مهم می‌دانستند. همچنین هدف کلی پژوهش حاضر عبارت از بررسی مسائل و مشکلات جنسی در افراد کم توان ذهنی از دیدگاه معلمان و والدین می‌باشد.

روش

شرکت‌کنندگان و طرح پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، والدین و معلمان دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی (دختر و پسر) مقطع راهنمایی (سال اول تا سال سوم) تحت پوشش آموزش و پرورش استثنایی شهر رشت در سال تحصیلی ۸۹-۹۰ را شامل می‌شود. نمونه پژوهش حاضر عبارت از ۷۵ نفر والدین دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و ۷۵ نفر از معلمان این دانش‌آموزان که از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند.

ابزار

برای اندازه‌گیری مسایل و مشکلات جنسی افراد کم‌توان ذهنی از پرسشنامه نگرش نسبت به جنسیت کاسکلی و گلیمور (۲۰۰۴) استفاده شده است. لازم به یاد آوری است که برخی از گویه‌ها را نیز از پرسش‌نامه به خاطر مسائل فرهنگی حذف و مواد دیگری به آن اضافه شد. این پرسشنامه دارای ۳۳ سوال می‌باشد (با مضامینی از قبیل آیا افراد کم‌توان ذهنی باید ازدواج کنند، بهتر است آنها با فردی که ویژگی‌هایی نظیر خود دارند ازدواج کنند، آنها باید درباره مسائل جنسی آموزش ببینند، در صورت عقیم‌سازی نوجوانان کم‌توان ذهنی ازدواج آنها بلا مانع خواهد بود، خود ارضاعی در نوجوانان کم‌توان ذهنی نسبت به نوجوانان عادی بیشتر است) و پاسخنامه دارای مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم بود. در پایان پرسشنامه نیز قسمتی برای هر گونه نظر یا پیشنهادی درباره مسائل و مشکلات جنسی نوجوانان کم‌توان ذهنی به معلمان و والدین این نوجوانان، اختصاص داده شده بود.

شیوه اجرا

پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط افراد، در صورت تمایل و درخواست این افراد مصاحبه‌ای نیز با آنها انجام می‌شد. در این پژوهش به بررسی یافته‌های پژوهش با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی و درصد) و آمار استنباطی (آزمون تی مستقل و آزمون تحلیل واریانس) می‌پردازیم.

نتایج

بین دیدگاه والدین و معلمان دانش‌آموزان دختر و پسر در مورد مسائل جنسی افراد کم‌توان هوشی تفاوت معناداری وجود ندارد. میزان تی بدست آمده ($t=0/015$) می‌باشد که در سطح $p<0/01$ معنادار نمی‌باشد. همچنین آنها معتقد بودند زمان مناسب آموزش جنسی از دوران بلوغ باید آغاز شود تا نوجوانان بتوانند از خود در مقابل بسیاری از سوءاستفاده‌های پنهان دفاع نموده یا وقتی که مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرند آن را به مسئولین مربوطه اطلاع دهند. علاوه بر این هر دو گروه معلمان و والدین معتقد بودند که در صورت امکان عقیم‌سازی دانش‌آموزان، ازدواج بین آنها ممکن است.

همانطور که اشاره شد افراد عقب‌مانده‌ی ذهنی که نقایصی در صلاحیت اجتماعی و توانایی برقراری ارتباط اجتماعی رضایت بخش دارند، این ناتوانی آنان در واکنش به موقعیت‌های اجتماعی می‌تواند به احساس تنهایی منجر شود (کین ساید و همکاران، ۲۰۰۵). از طرفی یادگیری یک فعالیت قابل پیشرفت و اکتسابی است و کاملاً امکان دارد که افراد با ناتوانی بتوانند شرایط جسمانی شان و همچنین پیشگیری از سوءاستفاده جنسی را افزایش دهند (لووت و هریس، ۱۹۸۷). آموزش دادن و پرداختن به فعالیت‌های مربوط به مسائل جنسی به عنوان مفاهیم ابتدایی به کودک در پیشگیری و یادگیری نقش بسیار حیاتی دارد. در این پژوهش هم معلمان و هم والدین معتقد بودند که خود ارضایی، عدم آموزش کافی، سوءاستفاده توسط افراد عادی، پیدا نکردن فردی برای

ازدواج، سرکوب کردن غرایز از مهمترین مشکلات آنها می‌باشد. و همچنین آنها اعتقاد داشتند که آموزش صحیح مسائل و روابط جنسی در مدارس و به دنبال آن با همکاری والدین در خانه می‌تواند بهترین راهکار باشد.

عدم همکاری برخی از مربیان و والدین در پر کردن پرسشنامه‌ها از محدودیت‌های این پژوهش بوده است و همچنین در این پژوهش به دلیل اشاره به مسائل جنسی در پرسشنامه و عدم همکاری آموزش و پرورش استثنایی برای صدور مجوز به همین دلیل، ناچار به حذف و تغییر برخی گویه‌های پرسشنامه اصلی شدیم.

با توجه به اینکه در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از گزارش‌های والدین و معلمان، استفاده شده بود، پیشنهاد می‌شود برای تکمیل اطلاعات از پرسشنامه‌های خود گزارشی جهت تکمیل خود دانش آموزان استفاده گردد. در ارزیابی رفتار آزمودنی‌ها، محقق خود با مشاهده رفتار دانش آموزان در کلاس درس و موقعیت‌های خارج از کلاس و تهیه‌ی چک لیست‌هایی به ارزیابی دقیق‌تر این مهارت‌ها بپردازد.

با توجه به محدودیت سنی، جنسی، پایه‌ی تحصیلی و جغرافیایی دانش آموزان مورد مطالعه، پیشنهاد می‌شود که چنین پژوهشی در دیگر گروه‌ها ی سنی، جنسی، تحصیلی و جغرافیایی انجام گیرد.

منابع

ارجمندی، زهرا. (۱۳۸۱). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر رفتار سازشی کودکان کم توان ذهنی آموزش پذیر. *تعلیم و تربیت استثنایی*. ۱۲، ۸-۱۱.

بنی جمالی، شکوه السادات؛ احدی، حسن. (۱۳۷۰). *بهداشت روانی و عقب‌ماندگی ذهنی*. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

بهزادی پور، ساره؛ سیفی، محمد یاسین. (۱۳۸۵). آموزش پیشگیری از سواستفاده جنسی در کودکان عقب مانده، *مجله ایران سلامت*.

دستجردی، مهدی. (۱۳۸۱). بررسی مهارت‌های حرکتی پایه در دانش آموزان کم توان ذهنی. پژوهش در حیطه‌ی کودکان استثنایی. ۲، ۳۳۳-۳۵۸.

رضایی، صدیقه؛ فرامرزی، سالار. (۱۳۸۶). رفتارهای جنسی در کودکان عقب مانده ذهنی، *نشریه تعلیم و تربیت استثنایی*، ۸۴، ۳۴-۲۰.

Bazzo, G. Laura, N. Salvatore, S. Lea, F. & Patricia, M. (2007). Attitudes of social service providers towards the sexuality of with an intellectual disability. *Journal of applied research in an intellectual disability*. 110-115

Cuskelly, M. Rachel, B. (2004). Attitudes towards the sexuality of adulates with an intellectual disability: Parent, support staff, and a community sample. *Journal of intellectual & development disability*. 255-264.

Kincaid, Laurie (2005). Teaching middle school students with mental retardation. *Journal of Education and training of the mentally retarded*. 19, 125-142.

Matson, Johnny, L. Diton, dennis. Matson, Michael (2005). Classifying mental retardation and specific strength and deficit areas in severe and profoundly mentally retarded persons with MESSIER. *Research in developmental disabilities*. 26, 41-45.

Servais, L. (2006). Sexual health care in persons with intellectual disabilities. *Mental retarded and developmental disabilities. Research review*. 48-56.